

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Tdo/9/2020
Identifikačné číslo spisu: 4117011492
Dátum vydania rozhodnutia: 22.06.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Dana Wänkeová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:4117011492.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z jeho predsedníčky JUDr. Dany Wänkeovej a sudcov JUDr. Petra Paludu a JUDr. Martina Piovartsyho v trestnej veci proti obvinenému U. D. pre zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) Trestného zákona na verejnom zasadnutí konanom 22. júna 2021 v Bratislave o dovolaní ministra spravodlivosti Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 21. januára 2019, sp. zn. 1To/115/2018, takto

rozhodol:

Uznesením Krajského súdu v Nitre, sp. zn. 1To/115/2018 z 26. júna 2018, a v konaní ktoré mu predchádzalo, bol z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 3 Trestného poriadku,

porušený zákon

v ustanoveniach § 321 ods. 1 písm. b), d) Trestného poriadku, § 322 ods. 3 Trestného poriadku, § 2 ods. 12, ods. 15 Trestného poriadku a § 285 písm. a) Trestného poriadku,

v prospech obvineného U. D..

Podľa § 386 ods. 2 Trestného poriadku zrušuje uznesenie Krajského súdu v Nitre sp. zn. 1To/115/2018 z 26. júna 2018 a zrušuje aj ďalšie rozhodnutia na zrušené rozhodnutie obsahovo nadväzujúce, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

Podľa § 388 ods. 1 Trestného poriadku prikazuje Krajskému súdu v Nitre, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol.

Odôvodnenie

Okresný súd Nitra (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom z 14. novembra 2018, sp. zn. 5T/69/2017, uznal obvineného U. D. vinným zo zločinu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) Trestného zákona v znení účinnom do 1. januára 2016, s použitím § 138 písm. b) Trestného zákona, § 127 ods. 4 Trestného v znení účinnom do 1. januára 2016, a prečin

nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona, s použitím § 127 ods. 4 Trestného zákona, § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona, na tom skutkovom základe že

1) od bližšie neurčeného dňa do júla 2015, najmenej od obdobia kedy poškodená V. D., nar. XX. Z. XXXX, začala chodiť do základnej školy, ktorá je dcérou obvineného a žila s ním v spoločnej domácnosti až do 1. júla 2015 v rodinnom dome v obci Y. č. XX, spôsobil poškodenú psychické a fyzické utrpenie tak, že jeho agresívnym správaním, využívajúc fyzický a psychický nátlak, silu a nadradenosť, v nej opakovane vyvolával strach a napätie tým, že ju bezdôvodne a za bezvýznamné neuposlušnosť jeho príkazov, za nesplnenie príkazov podľa predstáv obvineného, za prejavenie vlastného názoru, alebo keď obžalovaný vyprovokoval konflikt, fackoval po tvári, udieral rukami po hlave, ťahal za vlasy, postupne intenzitu fyzických útokov stupňoval na údery pästou a kopance do rôznych častí tela, pričom tieto útoky sa pravidelne a bezdôvodne opakovali a pri fyzických trestoch používal remeň alebo drevenú palicu, dňa 26. júna 2015 počas oslavy menín obvineného došlo medzi ním a poškodenou k slovnému konfliktu, kedy obvinený povedal poškodenú, že pokiaľ si nenájde brigádu počas leta a prázdnin, tak ju vyhodí z domu a čo brala poškodená ako vážnu vyhrážku, pretože od detstva musela na príkaz obvineného, a to aj spoločne s ostatnými súrodencami, počas víkendov roznášať rôzne letáky vo viacerých rôznych obciach, pričom všetky peniaze za jej prácu dostával obvinený a poškodenú za všetky roky nedával ani žiadne vreckové, poškodenú neustále kontroloval tak, že mu musela pravidelne hlásiť kde je, dlhodobu a opakovane sa jej vyhrážal, že tak ako ju priviedol na tento svet, ju z tohto sveta aj znesie, okrem školy nemohla nikam chodiť a ani za ňou nechodili žiadni kamaráti a spolužiaci, ponižoval ju rôznymi nadávkami, vyjadreniami spochybňujúcimi a podceňujúcimi jej inteligenciu, zároveň počas celého tohto obdobia poškodená videla a vnímala ako obvinený ponižuje a hrubo bije aj všetkých jej ostatných súrodencov a jej matku s cieľom mať situáciu v rodine pod vlastnou kontrolou, čo poškodená pociťovala ako neznesiteľné fyzické a psychické príkorie, v dôsledku čoho dňa 1. júla 2015 opustila domácnosť a bola umiestnená v krízovom centre,

2) dňa 28. januára 2016 v dopoludňajších hodinách v spoločnom rodinnom dome v obci Y. č. XX sa vyhrážal poškodenú I. D., ktorá bola jeho manželkou a s ktorou žil v spoločnej domácnosti, tak, že pod zámienkou, že mu chýba plienka a táto nie je na svojom mieste, že poškodená mu všetko nivočí a likviduje, na poškodenú kričal, pričom poškodená z obavy nič nehovorila a nereagovala, v dôsledku čoho agresivita a krik obvineného sa tak stupňovali, že kričal, či si myslí, že ho takto vyprovokuje aby ju udrel, že jej má za tridsať rokov dosť a postará sa o to, aby mal od nej pokoj a keď to bude chcieť ohlásiť na políciu, tak môže byť ovešaná aj tridsiatimi telefónmi, príchodu polície sa nedožije a bol taký rozčúlený a agresívny, že sa mu penilo v kútikoch úst, poškodená sa ho veľmi bála, pretože sa k nej stále približoval, ona od neho ustupovala až ku kuchynskému oknu a otočila sa mu chrbtom, aby ho nevyprovokovala pohľadom, čo znovu vystupňovalo jeho agresivitu a priblížil sa až úplne k jej telu, čo poškodená pociťovala ako bezprostredné fyzické ohrozenie, pri ktorom neustále kričal a opakoval, že jej má dosť, všetko jej spočíta, patrí na psychiatriu, bude vyhlásená za nesvojprávnu a pôjde do blázince, preto poškodená z tohto útoku mala odôvodnený strach a obavu o svoj život a zdravie.

Za to mu okresný súd uložil podľa § 208 ods. 2 Trestného zákona, zistiť poľahčujúcu okolnosť podľa § 36 písm. j) Trestného zákona a zistiť priťažujúcu okolnosť podľa § 37 písm. h) Trestného zákona, s použitím § 38 ods. 2 Trestného zákona, podľa § 41 ods. 2 Trestného zákona úhrnný trest odňatia slobody vo výmere sedem rokov, na ktorého výkon ho zaradil podľa § 48 ods. 2 písm. a) Trestného zákona do ústavu na výkon trestu slobody s minimálnym stupňom stráženia.

3) Obvinený napadol uvedený rozsudok okresného súdu odvolaním. Krajský súd v Nitre (ďalej len „krajský súd“) na základe tohto odvolania rozsudkom z 21. januára 2019, sp. zn. 1To/115/2018, zrušil podľa § 321 ods. 1 písm. b), písm. d) Trestného poriadku. Zároveň podľa § 322 ods. 3 Trestného poriadku obvineného U. D. podľa § 285 písm. a) Trestného poriadku oslobodil spod obžaloby Okresného prokurátora Nitra z 26. júla 2017, č. 2Pv85/16/4403-211, pre skutok v bode 1. v nej právne kvalifikovaný ako zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) Trestného zákona v znení účinnom do 1. januára 2016, s použitím § 138 písm. b) Trestného zákona, § 127 ods. 4 Trestného zákona v znení účinnom do 1. januára 2016, a skutok v bode 2. v nej

právne kvalifikovaný ako prečin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona, s použitím § 127 ods. 4 Trestného zákona, § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona, ktoré mal obvinený spáchať na skutkovom základe, že

1) od bližšie neurčeného obdobia najmenej od útleho detstva poškodenej V. D., nar. XX. Z. XXXX, do 18. augusta 2016 obvinený v mieste svojho bydliska na adrese Y. XX opakovane po dlhší čas svojim konaním týral svoju manželku I. D., nar. XX. W. XXXX, a svoje deti V. D., nar. XX. Z. XXXX, V. D., nar. XX. Z. XXXX, U. D., nar. XX. M. XXXX, W. D., nar. XX. D. XXXX a I. D.Ú., nar. XX. D. XXXX, spôsobujúc im psychické a fyzické utrpenie tým spôsobom, že postupne svojim agresívnym správaním využívajúc svoju silu a nadriadenosť u nich opakovane vyvolával strach, úzkosť a napätie a to takým spôsobom, že si od manželky vynucoval pohlavný styk a bezdôvodne jej obmedzoval prístup k majetku, ponížoval ju tým, že deťom hovoril, že sa mami nemajú na nič pýtať, lebo nemá dost' rozumu, vždy keď si dovoľila mu odporovať, vulgárne jej nadával, že je kurva, piča, odjebok, fackal ju, ťahal za vlasy, pričom intenzitu útoku stupňoval až do úderov päšťami a kopancov a nebral ohľad na to, kde ju udiera, v posledných rokoch ju udieral najmä do brucha, obmedzoval ju v prístupe k majetku, peniazmi na svojom účte nedisponovala, a peniaze jej prideloval obvinený podľa vlastného uváženia, násilného konania sa dopúšťal aj voči deťom, vulgárne im nadával do skurvcov, nepodarencov, často a bezdôvodne ich bil takým spôsobom, že ich fackal a buchnátoval, kopal, udieral aj remeňom, kutáčom aj palicou, deti aj manželku sociálne izoloval, nedovoľoval im chodiť vonku, navštevovať sa s inými ľuďmi, nútil deti pracovať od útleho veku a odovzdávať všetky zarobené peniaze, kontroloval ich takým spôsobom, že všetci mali niekoľko mobilov a museli hlásiť kde sú, vyhrážal sa im slovami, že ako ľahko ich na svet priviedol, tak ľahko ich môže zo sveta aj zniešť a nebude to pre neho problém ich zabiť, v dôsledku čoho sa u poškodených V. D., nar. XX. Z. XX88, U. D., nar. XX. M. XXXX, W. D., nar. XX. D. XXXX a I. D., nar. XX. D. XXXX, vyvinuli príznaky syndrómu týraného dieťaťa, poškodené I. D., nar. XX. W. XXXX, a V. D., nar. XX. Z. XXXX, pociťovali správanie obvineného ako ťažké príkorie,

2) dňa 28. januára 2016 v presne nezistenom čase v doobedných hodinách sa na adrese trvalého bydliska v Y. XX sloвне vyhrážal manželke I. D., nar. XX. W. XXXX, bytom Y. XX takým spôsobom, že pod zámienkou, že mu chýba plienka začal na poškodenú kričať, že mu všetko ničí a likviduje, pričom jeho krik a slovné útoky na ňu sa stále stupňovali, kričal na poškodenú, že má toho po tridsiatich rokoch dost' a že sa postará, aby mal od nej pokoj a keď to bude chcieť ohlásiť na políciu, tak môže byť ovešaná aj tridsiatimi telefónmi, nedožije sa toho pokiaľ príde polícia, pričom bol už taký rozčúlený, že sa mu penilo z úst, poškodená sa ho veľmi bála a preto od neho ustupovala až ku kuchynskému oknu, a k obvinenému sa otočila chrbtom, aby ho pohľadom neprovokovala, čo ho ešte viac rozčúľilo, ešte viac sa priblížil k poškodenej, celý čas kričal, že jej má za tých tridsať rokov dost', že jej to všetko spočíta a že jediné čo jej pomôže, že ju psychiater vyhlási za nesvojprávnú a pôjde do blázince, čím páchatel' takto svojim konaním vyvolal u poškodenej dôvodnú obavu o jej život a zdravie z naplnenia vyhrážok, pretože nebolo dokázané, že sa stali skutky, pre ktoré je obvinený stíhaný.

Proti rozsudku krajského súdu, ktorý bol obvinenému doručený 18. marca 2019 a jeho obhajcovi 14. marca 2019, podal minister spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „minister spravodlivosti“) na podnet Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky 11. septembra 2019 dovolanie z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 3 Trestného poriadku tvrdiac, že týmto rozsudkom bol porušený zákon v ustanovení § 321 ods. 1 písm. b), písm. d), § 322 ods. 3, § 285 písm. a), § 2 ods. 15, § 163 ods. 1 písm. c), písm. d), ods. 3, § 168 ods. 1, § 278 ods. 1 Trestného poriadku v prospech obvineného U. D..

V dôvodoch podaného dovolania ministra spravodlivosti po zrekapitulovaní predchádzajúceho konania v podstate namieta, že krajský súd oslobodil obvineného za konanie, pričom popis skutku v bode 1, pre ktorý bol obvinený oslobodený, je celkom iný, ako skutok, ktorý je uvedený v odsudzujúcom rozsudku okresného súdu a obžalobe.

Minister spravodlivosti uviedol, že krajský súd rozhodol o skutku, pre ktorý bolo uznesením vyšetrovateľa Okresného riaditeľstva Policajného zboru, Odboru kriminálnej polície Nitra (ďalej len „vyšetrovateľ“) vznesené obvinenie U. D. dňa 5. novembra 2015 pre zločin týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) Trestného zákona, ktorý bol v danom trestnom

konaní uznesením vyšetrovateľa z 2. februára 2017, sp. zn. ORP-923/1-VYS-NR-2015, v spojení s uznesením prokurátorky Krajskej prokuratúry v Nitre z 12. júna 2017, sp. zn. 1KPt 457/440-52, podľa § 21 ods. 1 Trestného poriadku vylúčený na samostatné konanie. Ďalej dodal, že 1. júla 2015 bolo vyšetrovateľom v zmysle § 199 ods. 1 Trestného poriadku vydané uznesenie, ktorým bolo začaté trestné stíhanie pre zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) Trestného zákona (sp. zn. ČVS: ORP-923/1-VYS-NR-2015). Poznamenal, že 13. augusta 2015 bolo v tejto veci vyšetrovateľom v zmysle § 206 ods. 1 Trestného poriadku vznesené obvinenie U. D. pre zločin týrania blízkej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) Trestného zákona, ktorého sa dopustil vo vzťahu k poškodenej V. D.. Pričom 5. novembra 2015 bolo vyšetrovateľom vydané uznesenie v zmysle § 206 ods. 5 Trestného poriadku, ktorým bolo vznesené (rozšírené) obvinenie U. D. pre zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), písm. e), ods. 2 písm. d) Trestného zákona, ktorého sa dopustil vo vzťahu k poškodenej I. D. a poškodeným deťom V., U., W. a I. ml.

Minister spravodlivosti pokračoval, že 28. januára 2016 bolo v zmysle § 199 ods. 1 Trestného poriadku vydané uznesenie, ktorým bolo začaté trestné stíhanie za prečin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona (sp. zn. ČVS: ORP-213-ZM-NR-2016). V tejto veci bolo 28. januára 2016 v zmysle § 206 ods. 1 Trestného poriadku vznesené obvinenie U. D. za prečin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona (sp. zn. ČVS: ORP-219/1VYS-NR-2016). Dodal, že 19. februára 2016 bolo vyšetrovateľom vydané uznesenie v zmysle § 21 ods. 3 Trestného poriadku s poukazom na § 18 ods. 1 Trestného poriadku, ktorým boli vyššie spomenuté trestné veci obvineného spojené na spoločné konanie a toto je vedené pod sp. zn. ČVS: ORP-923/1-VYS-NR-2015.

Ďalej uviedol, že predmetná trestná vec bola 18. novembra 2016 prokurátorom Okresnej prokuratúry Nitra v zmysle § 230 ods. 2 písm. d) Trestného poriadku vrátená vyšetrovateľovi do prípravného konania spolu so záväzným pokynom. Zo záväzného pokynu vyplýva, že je potrebné vylúčiť na samostatné konanie trestnú vec obvineného, v časti týkajúcej sa konania obvineného, pre ktoré mu bolo 5. novembra 2015 vyšetrovateľom vnesené (rozšírené) obvinenie v zmysle § 206 ods. 5 Trestného poriadku pre zločin týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 písm. a), písm. e), ods. 2 písm. d) Trestného zákon, tak ako je to uvedené vo výrokovej časti predmetného uznesenia.

Z vyššie uvedeného podľa ministra spravodlivosti vyplýva, že v bode 1) rozsudku rozhodoval krajský súd o skutku, ktorý bol vylúčený na samostatné konanie, pričom vykonané dokazovanie ku skutku, ako bol uvedený v obžalobe, aplikoval na skutok, pre ktorý vykonáva dokazovanie súd v inom konaní. Krajský súd nemal podľa neho v zmysle zákona rozhodovať o tomto skutku, pretože tak došlo k porušeniu obžalovacej zásady. V bode 2) rozsudku krajského súdu bol obvinený oslobodený za pozmenený skutok, pričom krajský súd neodôvodnil, prečo skutok zmenil. Minister spravodlivosti poukázal na § 321 ods. 1 písm. b), písm. d), § 322 ods. 3, §285 písm. a), § 2 ods. 15, § 278 ods. 1, § 163 ods. 1 písm. c), písm. d), § 163 ods. 3, § 168 ods. 1, § 208 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) a § 360 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) Trestného poriadku.

Minister spravodlivosti v ďalšej časti uviedol, že pri tomto druhu trestnej činnosti dokazovanie väčšinou spočíva v posúdení vierohodnosti výpovedí obvineného na jednej strane a poškodenej a rodinných príslušníkov na strane druhej, nakoľko ide o protiprávne konanie odohrávajúce sa v súkromí rodiny bez prítomnosti ďalších svedkov. Ďalej poznamenal, že krajský súd považuje ostatné svedecké a znalecké dôkazy za nepriame dôkazy, ktoré jednoznačne a bez akýchkoľvek pochybností nepotvrdili jednu alebo druhú skupinu priamych dôkazov. Osobitne to podľa neho platí vo vzťahu ku znalcom [PhDr. R. N. (znalecký posudok č. 47/2015, 62/2015) a PhDr. A. O. (znalecký posudok č. 12/2015)]. Minister spravodlivosti uviedol, že krajský súd odmietol vidieť tento prípad vo všetkých súvislostiach, pričom sa sústredil iba na proti sebe stojace výpovede členov rodiny bez ohľadu na znalecké posudky a ďalšie vykonané dôkazy. Rovnako krajský súd svoj názor neodôvodnil a neprihliadol ani na odôvodnenie okresného súdu.

S vyjadreniami obhajoby nie je podľa ministra spravodlivosti možné súhlasiť, nakoľko práve správanie ostatných detí bolo typické pre obe domáceho násilia, ktoré obvykle samy podnet nepodajú, najmä ak ide o rodinných príslušníkov alebo niekoho blízkeho. Rovnako pri vyšetrowaní je podľa neho pre ne veľmi náročné o násilí hovoriť. K tyranovi prechovávajú ambivalentné pocity a preto im hovorenie o týraní pred cudzími ľuďmi príde ako zrada. Minister spravodlivosti poukázal na tzv. Štokholmský syndróm, prejavy psychického násilia, ekonomické týranie a sociálne násilie. Podľa neho krajský súd nevysvetlil však obsah pojmu „tvrdšia výchova“, kde sú jeho hranice a či násilie, vulgarizmy a devalvovanie osobnosti poškodenej, ktorým bola bez pochybností počas svojho života v rodine sústavne vystavovaná, sú podľa krajského súdu súčasťou spoločnosťou akceptovateľnými spôsobmi „výchovy“.

Z rozsudku krajského súdu, okrem toho, že podľa ministra spravodlivosti je nepreskúmateľný z dôvodu, že konal a rozhodoval v bode 1) rozsudku o inom skutku, ako bol predmetom trestného stíhania, nie je možné zistiť, akými právnymi úvahami sa spravoval, ak dospel k záveru, že žalované skutky sa nestali a prečo neuveril priamym usvedčujúcim dôkazom. V tejto súvislosti poukázal na usvedčujúce výpovede oboch poškodených V. D. a I. D., ako aj na výpovede W. H. a nepriamo aj O. B. a M. C., a v neposlednom rade aj na výpovede súrodencov poškodenej V., ktoré na seba logicky a chronologicky nadväzujú a dopĺňajú sa. Záver krajského súdu, že skutok v bode 2) rozsudku je „emocionálny popis subjektívneho stavu poškodenej“, a že ak nebola výpoveď poškodenej postačujúca na usvedčenie obvineného v bode 1) rozsudku, nebola postačujúca ani na uznanie viny v bode 2) rozsudku, nemožno podľa ministra spravodlivosti považovať za akceptovateľný a zrozumiteľný. Nakoľko svoje rozhodnutie vôbec neodôvodnil a neuviedol žiadnu argumentáciu, prečo sa skutky nestali, prečo neuveril usvedčujúcim dôkazom, čím sú tieto usvedčujúce dôkazy vyvrátené, z akého dôvodu preukázané trestné konanie obvineného nenapĺňa znaky žiadneho trestného činu. Minister spravodlivosti na záver zopakoval, že krajský súd, ktorý na rozdiel od okresného súdu rozhodoval o inom skutku, než pre ktorý bola podaná obžaloba, nesprávne zistil skutkový stav a v nadväznosti na to postupoval v rozpore so zákonom, keď obvineného spod obžaloby oslobodil.

Z týchto dôvodov minister spravodlivosti navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky podľa § 386 ods. 1 Trestného poriadku vyslovil, že rozsudkom krajského súdu bol porušený zákon v ustanoveniach § 321 ods. 1 písm. b), písm. d), § 322 ods. 3, § 285 písm. a), § 2 ods. 15, § 163 ods. 1 písm. c), písm. d), ods. 3, § 168 ods. 1, § 278 ods. 1 Trestného zákona v prospech obvineného a následne aby podľa § 386 ods. 2 Trestného poriadku napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a zrušil aj ďalšie rozhodnutia naň obsahovo nadväzujúce, pokiaľ vzhľadom na zmenu, ku ktorej zrušením došlo, stratili poklad a podľa § 388 ods. 1 Trestného poriadku krajskému súdu prikázal, aby vec v potrebnom rozsahu znova prerokoval a rozhodol.

Obvinený sa k dovolaniu ministra spravodlivosti vyjadril podaním doručeným najvyššiemu súd 9. júna 2021, pričom rozsudok Krajského súdu v Nitre považoval za správny čo sa týka odôvodnenia vo vzťahu ku konaniu obvineného voči poškodenej V. a argumentáciu obsiahnutú v dovolaní v tomto smere považuje za účelovú. Vo vzťahu k námietke týkajúcej sa rozhodovania o inom skutku ponechal túto na úvahu dovolacieho súdu s tým, že ak by túto námietku aj uznal, nemení to objektívne okolnosti v rámci hodnotenia konania obvineného vo vzťahu k poškodenej V. Poukázal tiež na to, že v rámci prvostupňového konania bolo vykonané veľké množstvo dôkazov, ktorých relevanciu ako aj spôsob hodnotenia obhajoba napadla v podanom odvolaní a krajský súd sa s tým vysporiadal v súlade s požiadavkami na odôvodnenie rozhodnutia. O tom, že v prípade existujú dve skupiny dôkazov vo vzájomnej kontrapozícii nie je pochybnosť. V prípadoch domáceho násilia hrajú významnú úlohu práve výpovede svedkov a ich vnímanie celkových skutočností, pričom v tomto smere poukázal na fakt, že samotné deti obvineného a taktiež aj ďalší svedkovia v tomto smere svedčili a potvrdili, že nedošlo ku konaniu, ktoré bolo opisované emocionálno-subjektívne zo strany poškodenej V. Nespokojnosť s hodnotením dôkazov v prospech obvineného nemôže byť dôvodom na vyvodzovanie trestnoprávnej represie voči obvinenému a prokurátor musí rešpektovať rozhodnutie súdu, že neunesol dôkazné bremeno. Žiaden priamy dôkaz nepotvrdil tvrdenia poškodenej V. o trestnoprávnom konaní obvineného vo vzťahu k jej osobe, takéto závery nie sú zrejmé ani z rozsiahleho znaleckého dokazovania a to aj napriek tomu, že dovolanie sa snaží navodiť súdu dojem, že zo stany znalcov mali byť preukázané

skutočnosti, ktoré sú len domnienkami. Takéto závery nevyplývajú ani zo znaleckého dokazovania. Obvinený tiež poukázal na to, že v rodine existovali určité disharmónie, čo nie je sporné, v tomto prípade však nemožno prirovnávať rodinné problémy, z ktorých vzišli neskôr tvrdenia poškodenej V. s tým, že ju mala osoba obvineného akýkoľvek spôsobom dlhodobo a sústavne týrať. Ako správne poznamenal krajský súd na to, aby bol konanie obvineného sankcionovateľné, musí byť aj protiprávne a napĺňať znaky skutkovej podstaty špecifického trestného činu. Obvinený navrhol, aby bolo dovolanie ministra spravodlivosti zamietnuté, eventuálne aby bolo krajskému súdu prikázané nahradiť nesprávny výrok.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 377 Trestného poriadku) posúdil vec v zmysle § 382 Trestného poriadku a zistil, že dovolanie bolo podané ministrom spravodlivosti ako oprávnenou osobou podľa § 369 ods. 1 Trestného poriadku, na podnet osoby, ktorej zákon právo na podanie dovolania z dôvodu podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku nepriznáva, proti rozhodnutiu, proti ktorému je prípustné [§ 368 ods. 2 písm. h) Trestného poriadku], v zákonnej lehote uvedenej v § 370 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku, s obsahovými náležitosťami podľa § 374 ods. 1 Trestného poriadku a s uvedením dôvodov dovolania podľa odseku 2 tohto ustanovenia.

Nezistiac dôvody pre odmietnutie dovolania podľa § 382 Trestného poriadku najvyšší súd viazaný dôvodmi dovolania (§ 385 ods. 1 Trestného poriadku) následne preskúmal v súlade s § 384 ods. 1 Trestného poriadku zákonnosť a odôvodnenosť výroku napadnutého rozhodnutia, proti ktorému podal generálny prokurátor dovolanie, ako aj správnosť postupu konania, ktoré predchádzalo rozhodnutiu, a dospel k záveru, že uplatnený dôvod dovolania podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku je v posudzovanej veci daný.

Podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku minister spravodlivosti podá dovolanie aj proti právoplatnému rozhodnutiu vychádzajúceho zo skutkového stavu, ktorý bol na základe vykonaných dôkazov v podstatných okolnostiach nesprávne zistený, alebo ak boli pri zisťovaní skutkového stavu závažným spôsobom porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci.

Podľa § 2 ods. 12 Trestného poriadku orgány činné v trestnom konaní a súd hodnotia dôkazy získané zákonným spôsobom podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstaral súd, orgány činné v trestnom konaní alebo niektorá zo strán.

Podľa § 285 písm. a) Trestného poriadku súd oslobodí obžalovaného spod obžaloby, ak nebolo dokázané, že sa stal skutok, pre ktorý je obžalovaný stíhaný.

Úvodom považuje najvyšší súd za potrebné k veci vo všeobecnej rovine uviesť, že ministrom spravodlivosti uplatnený dovolací dôvod, a síce, že právoplatné rozhodnutie vychádza zo skutkového stavu, ktorý bol na základe vykonaných dôkazov v podstatných okolnostiach nesprávne zistený, bude naplnený aj vtedy, ak súd pri hodnotení zákonne získaných dôkazov neprihliadne a nevysporiada sa so všetkými okolnosťami významnými pre rozhodnutie, v dôsledku čoho dospeje k nesprávnym skutkovým záverom. O správnych skutkových zisteniach totiž možno hovoriť, len ak tieto majú oporu vo vykonaných dôkazoch a sú logickým vyústením ich dôkladného zváženia.

V preskúmvanej veci sa krajský súd obmedzil na veľmi strohé konštatovanie, že sa nemožno stotožniť s právnymi úvahami súdu I. stupňa vo vzťahu ku skutku v bode 1), vo vzťahu ku skutku v bode 2) boli jeho úvahy podrobnejšie. Možno prisvedčiť dovolaniu, že krajský súd rozhodnutie adekvátne neodôvodnil a neuviedol žiadnu argumentáciu, prečo sa skutky nestali, prečo neuveril usvedčujúcim dôkazom, čím sú tieto usvedčujúce dôkazy vyvrátené, z akého dôvodu preukázané trestné konanie obvineného nenapĺňa znaky žiadneho trestného činu. Je nutné konštatovať, že ak by krajský súd starostlivo prihliadol na všetky pre rozhodnutie podstatné okolnosti jednotlivo i v ich súhrne, nemohol by dospieť k presvedčivému záveru, že nebolo dokázané, že sa stali skutky, pre ktorý je obvinený stíhaný.

Krajský súd v podstate založil svoje rozhodnutie na existencii dvoch skupín dôkazov - prvej - usvedčujúcej (kde zahrnul výpovede poškodenej V. D., I. D. st. a svedkyne W. H.). Na strane druhej spochybňujúcej vinu obvineného (teda výpoveď obvineného a svedecké výpovede detí). Ostatné dôkazy považuje za nepriame.

V podanom dovolaní minister spravodlivosti upriamil svoju pozornosť na závery znaleckého posudku PhDr. R. N. (znalkyne z odboru psychológia, odvetvie klinická psychológia dospelých, ktorá opísala osobnosť obvineného ako emočne aj sociálne nezrelú, štrukturálne nevyváženú s abnormným vývinom k smere psychopatie s výraznými poruchami v oblasti adaptability, postojov, prežívania, sebahodnotenia a správania a tieto sa negatívne prejavili najmä v jeho sociálnych vzťahoch v rámci rodiny - ako neprimerane vysoká dominancia vedúca až k agresívnym prejavom, vynucovanie si poslušnosti blízkych, sociálna izolácia detí, neprimerané zastrašovanie detí, neprimerané výchovné metódy. Rovnako upriamil pozornosť na znalecké posudky vo vzťahu k osobe poškodenej V. D. s tým, že správanie sa otca voči nej mohla poškodená pociťovať ako ťažké príkorie, prejavujúce sa vo vynucovaní poslušnosti, bitím, zastrašovaním, sústavným kontrolovaním, nútením vykonávať pracovné činnosti od svojich 13-tich rokov brigádovanie, roznášanie letákov, ale i v hrubom fyzickom a psychickom zaobchádzaní.

Obvinený vo svojom vyjadrení poukázal na závery znaleckého posudku Mgr. G. R., pričom však ako uvedený znalec konštatoval, že z psychologického hľadiska nebol u poškodenej zistený syndróm týranej osoby, poškodená mohla subjektívne pociťovať konanie otca ako ťažké príkorie, avšak medzi obvineným a poškodenou nevznikla väzba ako medzi tyranom a obeťou.

Z rozhodnutia krajského súdu nie je možné ustáliť, ako sa vysporiadal s výpoveďou poškodenej V. D., ktorá vypovedala o správaní sa obvineného, ktoré bolo dlhodobé - išlo o bitie, kopance, bití palicou a remeňom, vulgárne nedávanie, ponižovanie, neustálej práci. Obdobne tak vypovedala poškodená I. D. (Č.) a W. H. Správanie sa obvineného v podstate prinútil poškodenú opustiť domácnosť. Zo správy ÚPSVár Nitra vyplýva, že nevhodné správanie obvineného k iným svojim deťom napriek upozorneniam učiteliek detí, sociálny úrad nikdy neriešil.

K samotnej veci a podstate trestnej činnosti možno uviesť, že je len ťažké nájsť hranicu medzi prísnu rodičovskou výchovou a týraním. Preto najvyšší súd považuje pre úvahu, kde sú tieto hranice vo všeobecnosti za potrebné širšie uviesť, že podstatou konania páchatel'a, ktorým môže naplniť skutkovú podstatu trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 Trestného zákona bez ohľadu na to, ktorou z demonštratívne v tomto ustanovení uvedených foriem sa ho dopustí, je vždy spôsobenie fyzického alebo psychického utrpenia blízkej osobe alebo osobe, ktorá je v jeho starostlivosti zaopatovaná, dozore alebo výchove. Povedané inými slovami predpokladom trestnosti činu je, aby v dôsledku týrania zo strany páchatel'a bolo spôsobené fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie niektorou z foriem uvedených v odseku 1.

Týraním sa rozumie také konanie páchatel'a voči blízkej osobe, inej osobe, s ktorou páchatel' žije v spoločnom byte či dome, alebo osobe, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove (ďalej len „poškodená osoba“), ktoré predstavuje zlé zaobchádzanie prejavujúce hrubší stupeň necitlivosti, bezohľadnosti a bolestivosti, a súčasne sa vyznačuje určitou mierou trvalosti, sústavnosti a dosahuje takú intenzitu, aby bolo spôsobilé vyvolať stav, ktorý pociťuje poškodená osoba ako fyzické alebo aj psychické útrapy (napr. ťažké príkorie, ponižovanie). Pričom je dôležité poznamenať, že sa nevyžaduje, aby konaním páchatel'a voči poškodenej osobe vznikla ujma alebo následky na jej zdraví. Trvalosť páchatel'ovho konania je takisto nutné posudzovať v závislosti od intenzity zlého zaobchádzania voči poškodenej osobe.

Pre domáce násilie je typická opakovanosť (nejde o ojedinelý a jednorazový incident); postupný nárast intenzity (začína spravidla psychickým násilím voči ľudskej dôstojnosti, ktoré postupne ústi do útokov na zdraví); zreteľné pozície (nerovné postavenie útočníka a obeť, ktoré sa v priebehu útokov nemení) a súkromie (k útokom dochádza spravidla bez svedkov v súkromí, aj keď nie sú vylúčené útoky aj na verejnosti). Musí ísť o takú formu konania páchatel'a, ktoré spôsobuje fyzické alebo psychické utrpenie.

Aj napriek tomu, že z objektívnej stránky bol vypustený znak týranie, naďalej pôjde o zlé zaobchádzanie, ktoré, ako už bolo vyššie uvedené, sa vyznačuje vyšším stupňom hrubosti a bezcitnosti, má veľakrát aj prvky určitej trvalosti, ktorá môže byť v niektorých prípadoch nahradená intenzitou. Jednotlivé formy útokov (napr. fyzické, psychické, emociálne, sexuálne) sa často v konaní páchatel'a prelínajú a následky na zdraví nemusia vzniknúť.

Starostlivosťou a výchovou sa rozumie nielen činnosť rodičov k deťom, ale aj iná starostlivosť a výchova založená právnou úpravou, súdnym rozhodnutím alebo vzniknutá fakticky (neformálne) na podklade, čo aj len konkludentnej dohody. V súvislosti s použitými pojmami „výchova“ a „osobná starostlivosť“ treba v prvom rade uviesť, že pojem výchova je širší ako pojem osobná starostlivosť. Osobná starostlivosť je len elementárnou zložkou výchovy a starostlivosti o maloleté dieťa v širšom slova zmysle. Starostlivosť o maloleté dieťa okrem výchovy zahŕňa aj starostlivosť o zdravie, výživu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa.

Právo a povinnosť vychovávať svoje deti zaberá v hierarchii rodičovských práv prvé miesto. Zákondarca okrem iného vyjadril túto prioritu a spoločenský význam rodičovskej výchovy aj v systematike zákona, keďže o výchove detí hovorí vždy na prvom mieste. Právo rodiča vychovávať svoje dieťa a starať sa oň zaručuje aj čl. 41 Ústavy Slovenskej republiky. Na rovnakom mieste tiež zaručuje dieťaťu právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Rodičia majú zákonné právo usmerňovať správanie a konanie svojho dieťaťa tak, aby boli v najširšej možnej miere dosiahnuté ciele jeho riadnej výchovy.

Súčasťou rodičovských práv a povinností podľa zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rodine“) sú najmä: a) sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa; b) zastupovanie maloletého dieťaťa; a c) správa majetku maloletého dieťaťa. Úlohou rodičovských práv a povinností je jednak ochrániť práva dieťaťa, jednak poskytnúť rodičovi prostriedky a priestor, aby mohol svoju výchovnú funkciu realizovať. V zmysle Dohovoru o právach dieťaťa sú rodičia, napr. povinní chrániť záujmy dieťaťa tak, aby sa v každom prípade zabezpečil jeho najlepší záujem, ktorý musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, uskutočňovanej, napr. aj súdmi (čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa), rozvoj dieťaťa sa má zabezpečiť v najvyššej možnej miere (čl. 6 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa), pričom výchova dieťaťa musí byť zameraná na rozvoj osobnosti dieťaťa, jeho nadania, rozumových aj fyzických schopností, na prípravu na aktívny život v dospelom veku a pod. (čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa).

Pojem „výchova“ je v zákone o rodine chápaný v širšom zmysle než len ako starostlivosť o osobu dieťaťa, pri ktorej dochádza aj k podstatným rozhodnutiam (napr. rozhodovanie o dieťati v prípadoch, v ktorých dieťa nemôže samo rozhodovať). Výchova dieťaťa je v najširšom slova zmysle starostlivosť o jeho telesný, duševný, citový, duchovný, mravný, zdravotný, rozumový a sociálny rozvoj. Do takto široko koncipovaného pojmu možno zahrnúť všetky čiastkové oprávnenia rodiča vyskytujúce sa pri výchovnom pôsobení na dieťa: právo mať dieťa pri sebe, právo usmerňovať konanie dieťaťa, riadiť ho, zabezpečovať osobnú starostlivosť oň, právo rozhodovať o dieťati, a sankčné oprávnenia. Výchovou sa formuje charakter človeka, osvojujú sa hodnoty. Zmyslom výchovy je usmerňovať konanie dieťaťa tak, aby si dieťa vybudovalo základné morálne povedomie a osvojilo si také správanie, ktoré mu zaručí v ďalšom živote schopnosť žiť a živiť sa samostatne v súlade so všeobecne uznávanými morálnymi zásadami. Zjednodušene povedané, výchovu treba vykladať v najširšom slova zmysle ako komplexný rozvoj a komplexnú starostlivosť, ktorá má byť sústavná a dôsledná. V zmysle preambuly Dohovoru o právach dieťaťa v záujme plného a harmonického rozvoja osobnosti musí dieťa vyrastať v rodinnom prostredí, v atmosfére šťastia, lásky a porozumenia.

Cieľom výchovy je viesť dieťa k pozitívnemu správaniu. Zo psychologického hľadiska je cieľom výchovy dieťaťa jednoznačne jeho všestranný vývoj na fungujúcu, citovo a psychosociálne zrelú ľudskú osobnosť s produktívnou sociálnou orientáciou. Rozhodujúcu úlohu vo výchove dieťaťa majú rodičia, ktorí za výchovu a vývoj dieťaťa nesú spoločnú zodpovednosť. V čl. 18 bod 1 Dohovoru o právach

dieťaťa sa uvádza, že „rodičia alebo v zodpovedajúcich prípadoch zákonní zástupcovia majú prvotnú zodpovednosť za výchovu a vývoj dieťaťa.“ Základným zmyslom ich starostlivosti musí byť pritom záujem dieťaťa, ktorý musí byť tiež prvoradým hľadiskom pri akejkolvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Záujmy dieťaťa je rodič, ale aj akákoľvek tretia osoba oprávnená chrániť aj proti vôli samotného dieťaťa. Rodičia majú povinnosť brániť negatívnym vplyvom, ktoré môžu v modernej spoločnosti na dieťa pôsobiť. Čo je skutočným záujmom dieťaťa, nevyplýva z individuálnych okolností prípadu, naopak, je to vždy dané objektívne - záujmom na naplnení cieľov výchovy dieťaťa v súlade so zásadami, ktoré právo a spoločnosť všeobecne akceptujú. V súlade s týmito cieľmi potom zákon ukladá povinnosti aj samotnému dieťaťu tak, aby v medziach svojho veku a rozumovej vyspelosti prispelo k svojej riadnej výchove.

Výchova dieťaťa je súkromnou záležitosťou rodičov, preto je chápaná výlučne ako súkromnoprávny inštitút. Rodinný a súkromný život sú chránené pred neoprávnenými zásahmi aj čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, z ktorého vyplýva štátom nielen negatívny, ale aj pozitívny záväzok - takže nielen, že je štát povinný brániť negatívnym vplyvom na rodinný život, ale navyše - musí vytvárať mechanizmy na obnovovanie riadneho rodinného života. Vo vzťahu k spoločnosti však nemôže mať sloboda rodiča prednosť pred všeobecne akceptovaným záverom o cieľoch výchovy maloletého. Konkrétnejšie vyjadrené, pokiaľ rodičia sami vyznávajú napríklad fašistický alebo inak diskriminujúci postoj, ich právo viesť deti v súlade s týmto postojom je v rozpore so záujmom dieťaťa, ktorý je charakterizovaný ako najvyšší princíp celej rodinnoprávnej úpravy. Preto ho nemôže spoločnosť akceptovať, naopak, musí urobiť všetky opatrenia v záujme maloletého tak, aby jeho riadna výchova nebola narušená vadným postojom rodičov. Na druhej strane vo vzťahu k dieťaťu je toto oprávnenie rodiča limitované právom dieťaťa slobodne sa vyjadrovať s ohľadom na svoj vek a rozumovú vyspelosť ku všetkým veciam, ktoré sa ho týkajú. Dieťa má právo vyjadriť samostatne svoj názor a rodičia majú zákonnú povinnosť venovať prejavnému názoru dieťaťa náležitú pozornosť (§ 43 ods. 1 zákona o rodine).

Za zneužívanie rodičovských práv a povinností literatúra považuje zvrátenie účelu výchovy proti záujmom dieťaťa, resp. úmyselné konanie ohrozujúce telesný alebo duševný vývoj dieťaťa. Výchova niektorého z rodičov však môže byť výrazne nemorálna alebo môže úplne absentovať a rodič výchovu nezabezpečuje. Miera dohľadu, ktorý je rodič povinný vykonávať nad dieťaťom, je však určovaná predovšetkým vekom, charakterom, rozumovou vyspelosťou a predvídateľnosťou konania dieťaťa. Treba si uvedomiť, že hlavným zmyslom a účelom výchovy je viesť dieťa k čo najväčšej samostatnosti a zodpovednosti za seba a svoje konanie. Preto je nevyhnutné dať dieťaťu aj „voľný priestor“, bez ktorého by nebol možný pozitívny rozvoj jeho osobnosti.

Práva a povinnosti rodičov a detí charakterizuje určitá vzájomnosť - rodič má nielen povinnosť dieťa vychovávať, ale je to aj jeho právo (§ 30 ods. 3 zákona o rodine), ktorému zodpovedá povinnosť dieťaťa rešpektovať primerané výchovné prostriedky, ktoré rodičia pri výchove uplatnia a ktorými môžu v primeranom rozsahu nútiť dieťa plniť si svoje povinnosti, a tým spolupracovať na výchove (§ 43 ods. 2, ods. 3 zákona o rodine). Právo rodičov použiť primerané výchovné prostriedky je obmedzené povinnosťou neohroziť zdravie, dôstojnosť, psychický a fyzický vývoj dieťaťa. Výchovné prostriedky možno charakterizovať ako metódy, ktorými si rodičia vynucujú rešpektovanie nimi určených pravidiel ovplyvňujúcich vývoj dieťaťa. Množstvo a druhy výchovných prostriedkov ponecháva zákon o rodine na voľbe rodičov, ohraničuje ich však mierou primeranosti a stavia určitú hranicu ich intenzite, keď výslovne určuje, že ich použitím nesmie byť ohrozené zdravie, dôstojnosť, duševný, telesný a citový vývoj dieťaťa. Telesný trest je všeobecne vymedzený ako každá forma fyzického trestania s úmyslom spôsobiť niekomu bolesť alebo nepohodlie. Väčšinou sa týka úderov detí rukou alebo predmetom, môžu sem však patriť aj nefyzické úkony, ako sú hrozby, ktoré majú rovnaký konečný výsledok - poníženie dieťaťa. Dieťa má právo na ochranu pred akýmkoľvek telesným či duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, vrátane sexuálneho, pred zanedbávaním, nedbalým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním (čl. 19 Dohovoru o právach dieťaťa). Porušovanie týchto práv rodičom, a primeranosť pri ich uplatňovaní je prvoradá a jej prekročenie má následky tak v rovine rodinnoprávnej (§ 38 zákona o

rodine) ako aj trestnoprávnej (§ 205, § 206, § 207, § 208 a § 211 Trestného zákona).

Povedané inými slovami podľa § 30 ods. 3 zákona o rodine rodičia majú právo používať pri výchove dieťaťa (pri usmerňovaní jeho konania a chovania) vhodné výchovné prostriedky, zodpovedajúce veku a stupňu vývoja dieťaťa. Môžu pritom použiť aj primerané tresty, ktorými však nemožno narušiť integritu (telesnú alebo duševnú) dieťaťa. Primeranosť použitia výchovných prostriedkov znamená, že nimi nemôže dôjsť k ohrozeniu zdravia, dôstojnosti, duševného, telesného alebo citového vývoja dieťaťa. Pri nesprávnom výkone rodičovských práv, ktorý by ohrozoval ďalší vývoj dieťaťa, súd aj z úradnej povinnosti môže urobiť potrebné výchovné opatrenie.

V ustanovení § 208 Trestného zákona je pre účely trestného práva pomerne podrobne špecifikované, ktoré výchovné prostriedky už zákon považuje za týranie, ktoré konkrétne ľudské správanie spôsobujúce inej osobe fyzické alebo psychické utrpenie. Ide o:

- bitie, kopanie, údery, spôsobovanie rán a popálením rôzneho druhu, ponižovanie, pohrdavé zaobchádzanie, neustále sledovanie, vyhrážanie, vyvolávanie strachu alebo stresu, násilná izolácia, citové vydieranie alebo iné správanie, ktoré ohrozuje fyzické alebo psychické zdravie alebo obmedzuje bezpečnosť;
- bezdôvodné odopieranie stravy, oddychu alebo spánku, alebo odopieranie nevyhnutnej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania;
- nútenie k žobrote alebo k opakovanému vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neúmernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav, alebo spôsobilej poškodiť jej zdravie;
- vystavovanie vplyvu látok spôsobilých poškodiť jej zdravie;
- neodôvodnené obmedzovanie v prístupe k majetku, ktorý má osoba právo užívať.

Pokiaľ sú výchovné prostriedky primerané, dieťa je povinné ich použitie rešpektovať. Podľa čl. 4 Základných zásad zákona o rodine majú všetci členovia rodiny povinnosť navzájom si pomáhať a podľa svojich schopností a možností zabezpečovať zvyšovanie hmotnej a kultúrnej úrovne rodiny. Povinnosť dieťaťa uvedené v § 43 ods. 2 zákona o rodine sa vzťahujú tak na maloleté dieťa, ako aj plnoleté dieťa. Čo treba rozumieť pod osobnou pomocou na spoločných potrebách rodiny, zákon nedefinuje; môže ísť napríklad o krátkodobý dohľad nad mladšími súrodencami, pomoc pri domácich prácach, drobné nákupy a pod. Táto pomoc však musí byť adekvátna a primeraná okrem iného schopnostiam a veku dieťaťa. Treba mať na zreteli, že účelom výchovy je aj vedenie dieťaťa k čo najväčšej samostatnosti a zodpovednosti za seba. Preto je nevyhnutné poskytovať dieťaťu aj „voľný priestor“, bez ktorého by ťažko mohlo dôjsť k pozitívnemu rozvoju jeho osobnosti. Dieťa má byť výchovou vedené aj k tomu, aby bez očakávania osobitnej odmeny pomáhalo pri obvykle vykonávaných prácach v rodine. Samozrejme, rodičia musia vziať do úvahy právo dieťaťa na odpočinok a voľný čas, na účasť na hre a oddychovej činnosti zodpovedajúcej veku dieťaťa, ako aj na slobodnú účasť na kultúrnom živote a umeleckej činnosti. Dieťa má právo na ochranu pred vykonaním akejkoľvek práce, ktorá môže byť preň nebezpečná, alebo bráni jeho vzdelávaniu, alebo ktorá by škodila zdraviu dieťaťa alebo jeho telesnému, duševnému, duchovnému, mravnému alebo sociálnemu rozvoju.

Pojem „primeranosť“ prejavovania úcty a rešpektu detí voči rodičom v sebe zaiste zahŕňa (ako líce a rub) aj správanie sa rodičov. Ak by sa, napr. rodičia správali v rozpore s mravnými a etickými zásadami, ak by boli alkoholici, narkomani a pod., nemohli by sa dožadovať práva na takú úctu a rešpektovanie, aké si zasluhujú rodičia, ktorí sú svojím správaním a celkovým svojím životom vzorom a oporou pre svoje deti. Pomoc, pokiaľ ide o jej obsah a rozsah, sa spravuje potrebami rodičov a schopnosťami, možnosťami a majetkovými pomermi detí. Môže spočívať v prácach a činnostiach rôzneho druhu. Nemôže ísť o pomoc, ktorá by sa priesťahovala zásadám správnej výchovy dieťaťa alebo by bola na jej úkor. Môže ísť, napr. o práve v domácnosti pri upratovaní, varení, nákupoch, ale aj pri starostlivosti o mladších súrodencov, a tiež o práce mimo domácnosti, napr. pri obrábaní záhrady, udržiavaní chaty a pod. Dobrovoľné dodržiavanie povinnosti zakotvených v § 43 ods. 3 zákona o rodine zo strany dieťaťa však bude podmienené okrem iného aj zdravým rodinným prostredím a výchovou k zodpovednosti a samostatnosti.

Donucovacie a kontrolné formy domáceho násilia nie sú jednorazovými incidentmi a môžu zahŕňať sériu stratégií, pravidiel a požiadaviek páchatel'a, ktoré určujú, ako musí poškodená osoba (obeť) reagovať vo všetkých aspektoch každodenného života. Môžu byť posilnené dôveryhodnými hrozbami fyzického násilia alebo inými hroziacimi negatívnymi dôsledkami. Použitie týchto hrozieb na zabezpečenie súladu zo strany obeť môže byť napriek tomu mimoriadne silné a psychologicky škodlivé. Obeť je vystavená pokračujúcej „etape obliehania“ s neustálym vedomím, že akékoľvek nedodržovanie požiadaviek a pravidiel páchatel'a bude mať za následok vznik týchto hroziacich následkov.

Dohľad je ďalšou bežnou metódou, pri ktorej si páchatelia udržiavajú moc a kontrolu nad obeťou tým, že im dajú jasne najavo, že všetky ich akcie monitorujú. Vytvorením neustáleho stavu strachu, ktorý je opäť často posilňovaný minulými skúsenosťami, je obeť udržiavaná v neustálom stave bezmocnosti, ktorý si často nevyžaduje žiadny ďalší skutočný čin fyzickej agresie, stačí iba prisľub, že by mohol kedykoľvek znovu prepuknúť. Dopad domáceho násilia nemusí mať žiadnu viditeľnú fyzickú formu, ale môže pôsobiť na tak alarmujúco znepokojujúcej úrovni, že bráni každodennému fungovaniu obeť a schopnosti robiť a vykonávať zmysluplné rozhodnutia.

Primárne zameranie na fyzicky násilné činy (a s tým spojené následky na zdraví poškodenej osoby) znamená, že jeden incident alebo násilná epizóda sú často abstrahované od zvyšku násilného správania a konania páchatel'a. Prístup založený na incidentoch je často v kontraste s prežitými skúsenosťami obeť, pre ktorú je týranie procesom každodenného života. Pri pohľade mimo kontextu sa môžu tieto činy javiť ako malé a triviálne. Iba ak sú zasadené do kontextu pretrvávajúceho zneužívania je možné ich váhu v plnej miere uznať a pochopiť ich dopad na obeť. Z toho dôvodu je potrebné ujmú spôsobenú domácim násilím prepracovať spôsobom, ktorý chápe vplyv páchatel'ovho správania na autonómiu a slobodu obeť, a nie na spôsobené fyzické zranenia ako také.

Pre obeť, ktorá je predmetom donucovacieho a kontrolného správania, všetko čo robí je potrebné brať do úvahy z hľadiska reakcie ich partnera (páchatel'a), a preto ich už nemožno považovať za autonómnych jednotlivcov. Ujma spôsobená domácim násilím nevyplýva iba zo zníženia slobody a schopnosti robiť osobné rozhodnutia, ale aj preto, že rozhodnutia, ktoré im zostávajú, podliehajú svojvoľnej kontrole iného. Obeť môže robiť rozhodnutia iba v rámci kontrolovanom páchatel'om, a preto tento prvok slobody nie je vôbec „slobodnou“ voľbou. Ústrednou ujmou je zbavenie slobody, nie spôsobenie fyzickej ujmy.

S pretrvávajúcimi tendenciami situovať vysvetlenia domáceho násilia do jednotlivých patologických deviantných stavov alebo osobitnej dynamiky vzťahov, skôr ako plne zväžiť spôsoby, akými sa širšie sociálne a štruktúralne nerovnosti premietajú do funkčnej a systematickej povahy mnohých skúseností so zneužívaním, právny prístup pokračuje v zaobchádzaní s domácim násilím ako s izolovanými incidentmi, pri ktorých sa posilňuje závislosť od fyzického násilia. Toto zameranie vedie k vylúčeniu alebo bagatelizovaniu vážnej psychologickéj ujmy, ktorá môže byť spôsobená donucovacími a kontrolnými vlastnosťami skúseností obeť. Z toho vyplýva nebezpečný predpoklad, že akonáhle fyzické násilie skončilo, zmiernila sa aj spôsobená ujma. Fyzická agresia sa však môže jednoducho použiť na vytvorenie atmosféry zastrášovania a nátlaku. Len čo to páchatel' zistí a obeť bude vyhovovať jeho požiadavkám, ktoré sú potrebné na udržanie mocenskej kontroly nad obeťou, môže páchatel'ovi stačiť iba hrozba ďalších negatívnych dôsledkov.

Prípady domáceho násilia vyvolávajú otázky súvisiace s článkami 2, 3, 8 a 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), s ktorými sa Európsky súd pre ľudské práva zaoberal; a vo všetkých týchto prípadoch ustanovil, že štátne orgány majú podľa Dohovoru pozitívnu povinnosť zaviesť a uplatňovať primeraný právny rámec poskytujúci účinnú ochranu pred činmi domáceho násilia (rozsudok vo veci Levchuk proti Ukrajine z 3. septembra 2020, č. 17496/19, bod 79).

V tejto súvislosti Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre opakuje, že zlé zaobchádzanie musí dosiahnuť minimálnu úroveň závažnosti, ak má spadať do rozsahu pôsobnosti článku 3. Posúdenie tohto minima je relatívne: závisí od všetkých okolností prípadu, ako je povaha a kontext liečby, jej trvania, jej

fyzických a psychických účinkov a v niektorých prípadoch pohlavia, veku a zdravotného stavu obeť. Ďalej zdôrazňuje, že článok 1 Dohovoru v spojení s článkom 3 ukladá štátom pozitívne povinnosti zabezpečiť, aby jednotlivci v rámci ich jurisdikcie boli chránení pred všetkými formami zlého zaobchádzania zakázanými podľa článku 3, vrátane prípadov, keď je takéto zaobchádzanie vykonávané súkromnými osobami. Táto povinnosť by mala podľa Európskeho súdu pre ľudské práva zahŕňať účinnú ochranu okrem iného identifikovanej osoby alebo osôb pred trestnými činmi tretej strany, ako aj primerané kroky na zabránenie zlého zaobchádzania, o ktorom štátne orgány vedeli alebo mali vedieť. Ďalej článok 3 vyžaduje, aby štátne orgány vykonali účinné úradné vyšetrovanie údajného zlého zaobchádzania, aj keď k nemu došlo zo strany súkromných osôb. Na to, aby sa vyšetrovanie mohlo považovať za „účinné“, by malo byť podľa Európskeho súdu pre ľudské práva v zásade schopné viesť k zisteniu skutkových okolností prípadu a k identifikácii a potrestaniu zodpovedných osôb. Toto nie je povinnosť výsledku, ale jeden z prostriedkov. V prípadoch podľa článkov 2 a 3 Dohovoru, kde išlo o účinnosť úradného vyšetrovania, Európsky súd pre ľudské práva často posudzoval, či orgány v príslušnom čase pohotovo reagovali na sťažnosti, bral do úvahy oneskorenia pri prijímaní vyjadrení a dĺžku času potrebného na začatie vyšetrovania. Zásah štátnych orgánov do súkromného a rodinného života môže byť nevyhnutný na ochranu zdravia a práva osôb alebo za určitých okolností zabrániť trestným činom. Za týmto účelom majú podľa Európskeho súdu pre ľudské práva štáty udržiavať a v praxi uplatňovať primeraný právny rámec poskytujúci ochranu pred násilnými činmi zo strany súkromných osôb (primerane pozri rozsudok vo veci Eremia proti Moldavskej republike z 28. mája 2013, č. 3564/11, body 48, 49, 51, 52).

Európsky súd pre ľudské práva vo vzťahu k článku 8 Dohovoru konštatuje, že hoci základným cieľom článku je ochrana jednotlivca pred svojvoľným konaním orgánov verejnej moci, môže navyše existovať pozitívna povinnosť spojená s účinným „rešpektovaním“ súkromného a rodinného života. Tieto povinnosti môžu zahŕňať prijatie opatrení v oblasti vzťahov jednotlivcov medzi sebou. Najmä deti a iné zraniteľné osoby majú nárok na účinnú ochranu. Pokiaľ ide o rešpektovanie súkromného života, Európsky súd pre ľudské práva už v rôznych kontextoch rozhodol, že pojem súkromný život zahŕňa fyzickú a psychickú integritu osoby, ktorú sú štáty povinné chrániť, aj keď nebezpečenstvo vyplýva z činov iných. Za týmto účelom majú udržiavať a v praxi uplatňovať primeraný právny rámec poskytujúci ochranu pred násilnými činmi zo strany súkromných osôb. Európsky súd pre ľudské práva v tejto súvislosti poznamenáva, že osobitná zraniteľnosť obetí domáceho násillia a potreba aktívneho zapojenia štátu do ich ochrany bola zdôraznená v mnohých medzinárodných nástrojoch (primerane pozri rozsudok vo veci Eremia proti Moldavskej republike z 28. mája 2013, č. 3564/11, body 72, 73).

Pokiaľ ide o deti, ktoré sú obzvlášť zraniteľné, opatrenia prijaté štátom na ich ochranu pred násilnými činmi, ktoré patria do rozsahu pôsobnosti článku 8, musia byť podľa Európskeho súdu pre ľudské práva tiež účinné. Tie by mali zahŕňať primerané kroky na zabránenie zlého zaobchádzania, o ktorom mali alebo mali mať štátne orgány vedomosť a na účinný boj pred takými závažnými porušeniami osobnej integrity. Cieľom týchto opatrení musí byť zabezpečenie rešpektovania ľudskej dôstojnosti a ochrana najlepších záujmov dieťaťa. Vo veci Wetjen proti Nemecku Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že riziko systematického a pravidelného palicovania predstavuje relevantný dôvod na odňatie rodičovských práv a na prevzatie starostlivosti o deti. Z toho vyplýva, že štáty by mali presadzovať zákonné ustanovenia zakazujúce telesné tresty maloletých primeranými opatreniami, aby boli tieto zákazy praktické a účinné a nezostávali len na teoretickej úrovni (primerane rozsudok vo veci Wetjen a ostatní proti Nemecku z 22. marca 2018, č. 68125/14, 72204/14, bod 78).

Európsky súd pre ľudské práva ďalej k tejto problematike vo viacerých svojich rozhodnutiach uvádza, že otázka domáceho násillia, ktoré môže mať rôzne formy - od fyzického napadnutia po sexuálne, ekonomické, emočné alebo verbálne týranie - presahuje okolnosti individuálneho prípadu. Je to všeobecný problém, ktorý v rôznej miere ovplyvňuje všetky členské štáty a ktorý sa nemusí vždy prejaviť, pretože sa často odohráva v rámci osobných vzťahov alebo uzavretých okruhov a týka sa rôznych členov rodiny. Hoci ženy tvoria drvivú väčšinu obetí domáceho násillia, obeťami môžu byť aj muži, a deti, či už priamo alebo nepriamo, rovnako patria medzi časté obeť (primerane pozri rozsudky vo veci Opuz proti Turecku z 9. júna 2009, č. 33401/02, bod 132; vo veci Volodina proti Ruskej

federácii z 9. júla 2019, č. 41261/17, bod 71; vo veci Levchuk proti Ukrajine z 3. septembra 2020, č. 17496/19, bod 78).

V tejto súvislosti Európsky súd pre ľudské práva predovšetkým poznamenáva, že ak jednotlivec dôveryhodne tvrdí, že bol opakovane vystavený domácemu násiliu, nech už sú ojedinelé incidenty akokoľvek malicherné, je na vnútroštátnych orgánoch, aby vyhodnotili situáciu ako celok vrátane rizika, že podobné incidenty budú pokračovať. Toto hodnotenie by malo okrem iného náležite zohľadniť osobitnú zraniteľnosť obetí - ktoré sú často závislé od svojich útočníkov emocionálne, ekonomicky alebo inak - a psychologické dôsledky, ktoré môžu mať riziko opakovaného obťažovania, zastrasovania a násilia na ich každodenný život. Ak sa zistí, že konkrétny jednotlivec bol systematicky cielený a je pravdepodobné, že v budúcnosti dôjde k jeho zneužitiu, môžu štátne orgány, okrem reakcií na konkrétne prípady, byť vyzvané prijať príslušné opatrenia všeobecnej povahy na boj proti základnému problému a zabráneniu budúceho zlého zaobchádzania (rozsudok vo veci Levchuk proti Ukrajine z 3. septembra 2020, č. 17496/19, bod 80).

V prípadoch domáceho násilia Európsky súd pre ľudské práva vyvodzuje zodpovednosť za ochranu obetí aj zo strany štátov, najmä ak sú štátni úradníci oboznámení s rizikami násilia a ak úradníci nepresadzujú opatrenia zamerané na ochranu obetí násilia. V týchto prípadoch je dôležité predchádzať prípadom domáceho násilia či už, aby sa nezrealizovali do konkrétnych činov fyzického násilia (napr. prípad Bevacqua a S. proti Bulharsku, č. 71127/01), alebo prípadov, ktoré by viedli k smrti obetí domáceho násilia (napr. prípad Kontrová proti Slovensku, č. 7510/04, alebo prípad Opuz proti Turecku, č. 33401/02). Štát má rovnako pozitívnu zodpovednosť chrániť deti ako svedkov (nepriame obeť) domáceho násilia v ich domovoch (napr. prípad Eremia proti Moldavskej republike z 28. mája 2013, č. 3564/11).

Bez ohľadu na históriu fyzického týrania a hrozivého správania voči poškodenej osobe, akékoľvek hrozby páchatel'a, ktoré by jej urobil, by v nej vyvolali dôvodnú obavu, že by k nim mohlo dôjsť, by podľa názoru Európskeho súdu pre ľudské práva stačili na ovplyvnenie jej fyzickej a psychickej integrity a pohody, čo by viedlo k posúdeniu súladu štátu s jeho pozitívnymi povinnosťami podľa článku 8 Dohovoru (primerane rozsudky vo veci Hajduová proti Slovensku z 30. novembra 2010, č. 2660/03, bod 49; vo veci Levchuk proti Ukrajine z 3. septembra 2020, č. 17496/19, bod 81).

V kontexte vyššie uvedeného možno konštatovať jednoznačnú dôvodnosť podaného dovolania ministrom spravodlivosti, nakoľko záver, ku ktorému dospel krajský súd ako odvolací súd spočívajúci v tom, že nebolo dokázané, že sa stali skutky, pre ktoré bol obvinený stíhaný, nemá oporu vo vykonaných dôkazoch, keďže pri ich hodnotení sa súd odvolací dôsledne nevysporiadal so všetkými pre rozhodnutie podstatnými okolnosťami. Naviac krajský súd rozhodol o inom skutku, ako skutku pre ktorý bola podaná obžaloba.

V novom konaní bude úlohou krajského súdu opätovne rozhodnúť o podanom odvolaní a vykonané dôkazy vyhodnotiť v súlade s ustanovením § 2 ods. 12 Trestného poriadku (jednotlivo i v súhrne s ostatnými vo veci vykonanými dôkazmi) pri súčasnej viazanosti právnym názorom dovolacieho súdu v zmysle § 391 ods. 1 Trestného poriadku, a v nadväznosti na to opätovne rozhodnúť o ne/vine a treste obvineného. Vo vzťahu k prípadnému trestu upriamuje najvyšší súd pozornosť na prípadnú (či možnú) aplikáciu ustanovenia § 39 Trestného zákona.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky jednomyseľne pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.